

MACULA (II.)

Regény

BRASNYÓ ISTVÁN

Bizonyos szélvédett hajnalok, három óra, vagy három óra sincs, akár a toll hasítékán folyik be valami halvány tinta, szivárog, egyre csak szivárog, de nem annyira kétágúan ír, hogy két vizsla szem egyazon időben követhesse a kézvonást, hanem sokkalta inkább egybefolyik a kívántnál, jókora pacák, valami azért ugyan kialakulóban van. Valami színes lé ebben a korai rajzásban, amikor az ember még az előző napról is hajlamos az öklendezésre, hát így van az, ha avatatlan kézzel megnyomják a pennát.

Szó szerint elragad egy autóbusz, a cipőm szinte kilóg belőle, féllábbal bent, féllábbal meg a sírban, vagy esetleg más, semleges zónában — vajon hogyan alhattam a szél felőli oldalon, milyen ábrándot kergethettem, még az a szerencse, hogy senkit sem ismerhettem, nem is ismerék: csupán egy korai járókelő, no hiszen, azért még nem vájják ki menten a szemét, jó sokáig el fog tartani, amíg átvergődik az átereszek fölött, vonszolódik, mialatt mindenki fürgén jár, vagyis ne essünk nyomban ugyanabba a tévedésbe, amit itt föl szándékozunk tární.

Hogy szemmel követhetett-e valaki, vagy figyelt-e, ablakból, emeleti erkélyről, nem tudni, de meg lehetett rólam a véleménye, mintha csak bajt akarnék magamnak, és mindössze az van még, hogy képes vagyok-e én ezt megérteni? Valami azért mégis cikázhatott bennem, hogy aki mindezt majd kisilabizálja, az én friss sütetű, újonnan kialakult sorsomat, terjedelmes fejű, valamit mégiscsak számító ember lesz — habár az én szememben semmit sem, miben különbözhet tőlem, ha maga is elhanyagolható dolgokkal foglalkozik? —, és csak vizsgálódik az okuláréján,

mintha nehezményezne valamit. Meghiszem azt, mivel mi másért volnának ott azok a sorok, amelyeket nem én írtam, csupa szivárgás az egész, de azért aligha nevezhetők józan ésszel vacsora-vendégeknek.

Egészen ólomszínű lesz a feje — amíg engem néz? —, és mintha nehezebben is tartaná, végtére ez a nehézkedés mégiscsak furcsa, úgyhogy kancsalítania kell hozzá, ha egyenesen akar nézni, bár ez is eléggé meredekre sikerül, olyan ősfirma pillantás lesz, mintha rosszul metszette volna acélba a képiró, elhibázottan, hamari módra, s már nem lett volna lehetősége arra, hogy kijavítsa, vagy egyszerűen meggondolta volna magát ebben a szikár levegőben, amely akár egy pofányi füstje a Chesterfieldnek. Egy ugyan nem vehető ki senkinek sem a szavából, tekintve, hogy én nem vagyok hajlandó megszólalni, ha ezerszer is engedélyt kaptam rá, mintha csupán béka teremne a számban, meg különben sem lehetne azt állítani, hogy bármire is kíváncsi volnék itt, én nem kelteztem levelet, meg honnan is tudnám én, hogy mikor élek.

Elmondhatnak itt egynek s másnak, ez igaz, de a nevüket mégiscsak én adom majd, és magamat is én nevezem meg, ha eddig elmulasztottam megtenni, függetlenül attól, miként néznek rám, és miféle korcsosult fajzatnak tekintenek. (Húros tökűnek.)

Az a szivárgás ugyan mindinkább szintévesztővé tesz, nem mintha útközben egyetlen alkalommal is biztos lettem volna a forgalmi lámpák színében — honnan is lehetne bennem ez a jellemzilárdság? —, aligha vagyok alkalmas arra, hogy bármit is megállapítsak, hiányos bennem az ilyen irányban ható akaraterő. Ám arról bizony szó sem lehet, hogy mások tegyék meg helyettem.

Mégiscsak én vagyok az, aki átkelek a folyón, és vissza is térek még időben, de valahogy mintha többször kelnék át, mint visszatérek, és beszélek valakikkel, akikkel sohasem beszéltem, és akkor teljes lesz a bizonytalanságom, mintha a fejemre rántottam volna a dézsát — de az írás még most sem jöhet számításba, a fogalmazáshoz egyáltalán nem érzek magamban erőt — vagy hát mihez érzek egyáltalán az ellenségeskedésen meg az ellentmondáson kívül: mindezt átgondoltam a legutóbbi visszatérésem alatt (igencsak hosszú volt, gyalog jöttem, és nem kívántam semmiféle járművet sem, egész úton motyogtam magamban), most meg nem vagyok hajlandó megszólalni, de más egyébre sem. Az állítólagos folyamodványom sorsa meg — miután megfürdött a nyálukban, nem lehet egyéb, mint hogy elfogadásra vagy visszautasí-

tásra talál, gondként merülhet föl, hogy ez nekem, kivert kutyának (csupán a közérzetem miatt érezni ezt), tökéletesen édes mindegy: inkább szeretnék PÉPÉ lakásában lenni, lebzselni, ahol még sohasem jártam, koszos, hajnali látogató.

Megfigyeltél-e valamit útközben, jöttödben vagy röptödben, jártodban-keltedben, Szabó úr?

A rosseb a pálinkába, amit PÉPÉ iszik, cudarul a fejembe áll, már nem is áll, hanem lóg bele, akár a harang nyelve. És hogy épp nekem jusson eszembe két név, micsoda két név a Szabó úré mellett, habár ez sem egészen én vagyok még, de Ámoros meg Ajjas, az bizonyos, hogy ők — kedves pereputty, csakhogy ők nem nevezhetők uraknak, ti. le vannak tojva, baszva, szarva, le vannak, a sorsommal együtt, mert végeredményben kitérhettem volna az egész elől, csakhogy nem a PÉPÉ lakása felé — ahol még sohasem jártam —, hanem ha nem lódítom neki a harangot, amelyet különben ki sem ástak volna a földből, csupán az én kedvemért, amikor még fantaszta voltam.

Most napszámos vagyok, tisztességes iparágban működök, azaz tojom az aranytojást. De ezt is megbánom még, pontosabban ez csupán az egyik lehetséges variáció az emelődarura, amely kiragadott onnan, és áthelyezett ide, jó vagy rossz órában, vagy csupán valamiben, de a kampót még a nyakamban érzem, hát lehetséges, hogy még történik majd valami, ami visszatesz a korábbi piedesztálra.

— Grappa — azt mondja PÉPÉ —, igyál jó grappát. Az segít.

Habár senkit sem szeretnék megsérteni az előbbi irodaház vagy ülésterem lakói közül, mégis a grappát választom, mert miért tennék én egyáltalán rosszat vagy jót, korhely Apolló? Fájdalmat okozzak? PÉPének? Én?

Történelmi helyemet és funkcióimat tekintve jókora nulla lehetek — állapítom meg magamnak —, vagy lennék legalább nulla. Ám marad csak a Szabó úr bőre, mint Apolló és Marszüász példája: a megnyúzatás.

Különben pedig elég korán kicsapnám a lovakat legelni a zöld mezőbe, ha egyáltalán lennének lovaim. Tőlem ugyanis — a látogatás értelmében — minden világgá fut (futott már rég). PÉPÉ-től kaptam egy csomag cigarettát, nem tudom, nem is emlékezhetek, megköszöntem-e. Nem illik hozzám a köszönet, amikor elfutottak velem a lovak, föl, Finnország felé.

Kellene most az olló, hogy az utánuk való bánkódás jeleként

lenyírjam a szakállamat, legalább nem tűnne szembe kicsorgott nyálam.

Jókor, már hajnalok hajnalán.

PéPé hallgatja a repertoáromat. Rövid, velős. Egy parki pad körül forog, drága hálócimborám. Zágrábban egyszer megfigyeltem őt. Amikor érkeztem, még aludt, amikor távoztam, már lefeküdt. Mély emléket hagyott bennem. Magam is szerettem volna mindig korán fekvő és korán kelő lenni. De azután csak lefekszem éjfél után, ám mire rájövök, hogy az egész majdhogynem hiábavaló, már késő, a felkeléshez azonban túl korai. És itt vagyok most PéPénél, jó helyen vagyok, habár korábban sohasem jártam itt, ő pedig már fontolgathatja szűröm sértetlen kitévésének módozatait. Ússe kő, majd csak megtalálja, vagyis önmagára ébred, egészen zajtalanul, átmenet nélkül, akár a hirtelen madárfütty, zöld víz fölött. Azért Finnországtól még kicsit lejjebb vagyunk, ezek semmiképpen sem finn vizek, és nem is finn tavak. Ott lesznek lovaimból a lódögök.

És a kertészolló akkor nekilát a szobrok sörényének, a lovasnak csupán a pödrött bajusza esik áldozatul, habár a karját, nem is: a lovassági kivont szablyákat, oly védekezően nyújtja maga elé, én bizony suhintanék is. Odafönn, Finnországban.

Akkor valaki elindul a PéPé mennyezetén, de fölpillantva megállapítható, hogy nem a felénk néző, hanem a másik oldalán, mintha a tükör hátlapján gyalogolna, ahol az emberiség zömmel sajnálatra méltó. Hát ezek volnánk mi is PéPével, a grappával, a madárfüttyel és a zöld vizekkel együtt. Hajnalhasadásostul.

Hogy ezt elhiggyem, valószínűtlenné teszi a két emberem, akik előtt most igazság szerint a helyem volna — nem lehet ezzel az örökös kitéréssel messzire jutni. PéPé legalsó lépcsőjén még pihenek egy keveset, legalább olyan látszatot keltve, mintha nem is indulnék innen, hanem — végre! — megérkeztem volna. Biztosan csak PéPé hessegetésére rebbenek föl, téli vagy déli álom, mindegy most már: fuss, te, átkozott!

És futni kezdek, Ámoros folyosóján csapódnak a szőnyegre egyetlen lépteim, verődik a falhoz jókora harangfejem, giling-galang, a bíbor szőnyeg, megvan a bíbor szőnyeg, amit már mióta keresek, mióta is? — melyik átkelésemkor tűnhetett föl a hiánya, most meg teljesen hiánytalanul a talpam alatt, bár vágódnék végig a vízszintesén!

Ki volna ugyanis bolond a meredély iránt futni, őrült állat: a válaszáért, folyamodványára.

Az aztán úgy volt — mesélem valakinek —, hogy én jöttem el elsőnek, PéPét 64-től ismertem, de annyira futólag és olyan távolról, hogy tulajdonképpen nem is ismertem, habár valaki azért mégiscsak ismerhette, látta talán Zomborban, ahol én sohasem, nem is igen jártam Zomborba, csak hallottam a megyegyűlésekről, de azokhoz nem volt semmi közöm, meg korábban is lehettek annál, hogy én hallhattam volna arról, miszerint Zomborban megyegyűléseket tartanak, ez mind történelem lett, unalmas és olyan, ami senkinek sem számíthat az érdeklődésére, még igazán talán az enyéimre sem, habár PéPétől tudakozódhattam ebben az irányban, de ő sem tudott semmi érdemlegeset mondani. Nem ő evett ott papírból sebesen valamit, abban az árnyékos utcában, hanem alighanem vagy inkább én, kissé előrehajolva, hogy semmi se pottyanjon a galléromra, vagy annak a gallérjára, aki végeredményben evett. Hanem ez maradjon mégiscsak titok — egyelőre —, amíg nem mutathatok rá teljes bizonyossággal, hogy ő vagy ő volt az, őt láttam, éreztem, loholtam utána egy darabon, lóhalálában, Finnország felé, Kollut, Béreg irányába.

— Kicsit nehézkes volt, vagy annak tűnt — mondom tovább —, legalábbis ahogy ott elnéztem; ballagott keresztül a csatornahídon, bajos dolog ez ezekkel a hidakkal, már a nyitottságuk miatt is, a szél igencsak metsző rajtuk, vágja vagy hasítja az eget, és csak bandukolni egy gumikerekű szekér nyomában — hát mennyire idegen falvak ezek itt végig, hogy valóban már a futást fontolgatja rajtuk keresztül az ember: annyi biztos, hogy nem a gyöngédség tartja őket lábon, inkább a meredek és szilárd levegő, mintha csak egy kemény tojásba harapna az érkező.

Ezért fontolgathatom inkább a Szabó úrként való távozást, meg a holnaputánt vagy mit tudom én, mit: itt egy pillantást kell vetnem szélmarta papírjaimba, tervrajzaimba, számításaimba, hogy ezzel is előbb legyünk. Lenyűgöz azonban a kétségbeesés — aligha értek valamit is belőlük, ülnek inkább biztonságban PéPé lakásán, nagy dolog lenne, mondhatom, csoszogni a papucsában, elég kényelmesnek látszott ugyanis, én meg akár egy felnyitott osztriga, csupa remegés, vacogás, jót tett volna a szívemnek a ráfacstart citrom leve, hogy összeránduljak a hűvösétől, és ebben a halmazállapotban átkapaszkodjak a leválasztott héjamba, abba,

amit lefeszítettek, hogy ott legyenek más, emezt meg hagyjam kihörpinteni.

Ott, ahol a vasút elágazik Dernye felé, víztől rongált földek és lapályon sarjadt cserjések között, kicsit megdől a pálya, úgy ötfoknyit, szemmel is kivehető, mintha repülőgép változtatna irányt a levegőben, a szárnya billenése ez fémbe rajzolva — inentől az ember már a talpfákon halad, önmaga számára is észrevétlenül árnyékot vált, mintha minden sikerülne.

Csakhogy nem sikerülhet ám semmi ilyen őszi köntösben — és egyáltalán, mennyi mindenre nem emlékezteti ez az útra kanyarodó éneket: Aludtál-e már ló árnyékában, gyerek, őszi délben, amikor az alsó ajkát lefittyesztő vagy — lógató ló is annyira fáradtnak látszik, hogy szinte szobormerev, és szemhéja csupán résnyre marad nyitva, hihetetlen veszélyeket sejtítve, és teljes súlya a pihenésre összpontosul, tehát egy ilyen pihenő állat testének árnyékán, amely nem nagyobb, hanem pontosan akkora, mint egy futtában fölhintett sírgödör, és az emberre szinte még az egész ló is ránehezedik; ilyen helyzetben nincs álom, csupán a fokozatosan hűlni kezdő földkéreg érzése, ami ugyan még nem vált ki dermedést, de ha az este közeledtével az aláb és alább hanyatló nap szűkülő fénye áttűz a ló hasa alatt, és a sugarak az alvó karjára esnek, menten felriad e bágyadt és zsibbatag melegre, s mintha ezt a ló is megérezné, nyomban váltja a testsúlyát, és látni a szemén: ébren van, pontosabban aligha sikerülhet úgy, miként bárki is eltervelte, maradjon mindez belül, abban a batyuban, amelyet az ember még ezen az úton is kénytelen magával vinni, őrizni és sohasem kibontani, dehogyan kibontani, más fogja azt már kibontani helyette!

„Amikor még kislányok voltunk, emlékszel...” — nos, hát ez az a mondóka, ami mindig fölcsigázza a hallgatót, valahányszor eszébe jut utóbb, mert mi a fene volt akkor, amikor mi kislányok voltunk, egyszerűen nem volt semmi, mert sohasem voltunk kislányok. Hát, ez is ide tartozik, a ló testének meg-megremegő árnyékába, ahol a kérdés csupán annyi, hogyan feküdjön az ember, hogy az árnyék körvonalai a testén kívül essenek: alighanem a leghelyesebb, ha fejjel a ló farka, lábbal pedig a ló feje felé, vagy ha eltekint ettől, és magzatként húzza meg magát az árnyék hasában, ezzel egészítve ki egykori, elképzelt kislány létét, terhesnek képzelve magával a világot, a földet vagy csupán egy öreg kanca árnyékát.

Viszont a vasúti pálya kitérője is ugyanolyan kitérő, akárcsak a többi kitérő, mindennek fölébe kellene lendülni, nem hiába kerekedik fölül a repülőgép képzete, valószínűleg olyan időben, amikor még nem emberek népesítették be a levegőt, hanem az oda sokkalta inkább illő bibliai teremtmények meg égi jelképek, tragédiák, vagy pusztán üres volt az egész, semmi lehetőség sem akadt a viszonyításra, amelyből kezdetüket vehették volna a későbbi következtetések, miszerint nyomorúságos, pusztá hely ez, itt elsikkad a hang és nem akad támogatója az elképzeléseknek, egyedül a megállapítás marad érvényben meg az üres kontempláció.

Üsse kő — állapítja meg Szabó úr a megvigyázott felöltőben —, ha már eddig eljutottunk. Talán csak akad itt majd valami általút, amely mellé András-keresztet ütöttek.

Azért távolságnak ez mégiscsak távolság, kár volna tagadni, főként, ha először és utoljára járunk e vidéken, egészen függetlenül kislány korunktól.

Nincs remény arra, hogy majd esetleg egy jobb korban és boldogabb időben.

Nincs, nincs.

Állandóan csak által meg keresztben, de hová, minek is, hogy úgy mondjam: keresztül-kasul, bár aligha szólhatnék Szabó úr helyében. — Nem állunk éppen helyzetünk magaslatán, talán mégis közelebb lenne hozzánk a mélypont, vagy otthonosabbat is mutatna, közvetlenül fölvarrva a kabátgallérunkra, Rossz, szél cibálta nap a földkerekségen, alkonyat után pedig ugyanez folytatódik, mintha el akarna árasztani bennünket, ezért kell talán vagy épp ehhez a magaslati hely, amit jó lenne bemérni, még napvilágnál háromszögellési pontot keresni, benne támadni fel az égtájak széjjeltárt szárnyú madaraként, ami mégiscsak emelkedés lenne a kanca hasához és kislány korunkhoz képest is.

Miféle száraz humora van ennek a tájéknak, mintha az ember ráharapna a tulajdon állkapcájában a tulajdon fájós fogára, valami olyasfajta szükkrázás és vad nyilallás is egyszerre — a rá illő kifejezés nyomban fölöslegessé válik, amint az érdeklődő megtapasztalja, hogy a legszívesebben összekucorodna rövid időre, behunyt szemmel leguggolna, teljesen átadva magát az érzésnek. S hogy vajon maga a látvány ily mulatságos-e, vagy a hozzá fűződő képzettársítások — a bizonytalan harsogva fölhánytorogató lebegés és az élénk kapdosás a mindenkor megfoghatatlan

után: végső soron egyre megy, mivel senki sem iktathat be itt bármit is a maga kedvére; ami kiszüremlik belőle, egymagában az is elég.

Most, hogy így az alkonyat felé hajlottunk, fölbukkanhatna — vagy fölbukkanhatna-e — Szabó úr a lámpák alatt, mint őszi rajzolatok háttéréből érkező vadász, kilőtt vagy eredetileg meg sem is töltött puskával, mint aki háza vagy tanyája felé tart, bár híján mindkettőnek, friss szélről kábult fejjel, és én ölténem magamra felöltőjét, a bélés selymében érezve még teste melegét, továbbá a ruha szövetébe beleivódva a szagát annak, amit a szürke délelőttön papírból fogyasztott el abban a suhogó faágak árnyékaitól összekuszált utcában. Valami szokatlan fűszer illata meg ázott lószag — legalábbis ezt sejteni —, kenderkóc özönébe burkolva: csupa vásári kipárolgás, már annak, aki nem tudja elképzelni hozzá a képet, testetlenségében is hozzáadni a való időszakát, serkentve annak látomásától, hogy hőmérséklete hamarosan az elképzelt fagypontra felé fog közelíteni — és most tessék, egyedül vághatok neki az útnak!

Szeretném, ha a szítáló sötétségben az a nagy madár rátelepedne a vállamra, nem a súlya miatt, hogy azzal tartson meg a felszínen, néha-néha meglegyintve nyakamat a szárnyával, amellyel biztosítaná kiegyensúlyozottságomat, hanem hogy irányt mutasson, vonszoljon magával, mint valami testes prédát, végig az égtáj hosszán — illetve minek lehetne mondani azt, ami csak később lesz majd tapintható, esetleg tűnik megérinthezőnek a percepció bágyadt (ava- és bávata) gőzölgésében — lassanként ugyanis fölfeslik itt minden, vagy csupán fölsejlik, ami által persze még nem alakul ki róla vélemény, Szabó úr kabátja!

Miután mindezt végigbeszéltem, kimentem a simatetőre, meg nézni a mosott ruhát, és már akkor hol volt az a felemás harisnyás hajnal meg az a lábam, amelyik kilógott a busz ajtaján, csupán a horzsolás volt még meg, ahogy odaverődtem (lábomnál fogva) a busz lépcsőjéhez — ám most szinte fárasztóan kisikált boltozat volt odafönn, telegyömöszölve valami zöldes töltéssel, zuhogó világlóással: most kellett volna fölkiáltanom, akkorára tátnom a számát, hogy a csipeszek sorra lepotyogjanak a zsinegről, és valami ámulva öltse magára a kitergetett ruhákat, mintha oly sima és egyszerű lenne az átmenet a mából a másba; ez érlelődött már valahol.

Ez az egész egy kicsit valahogy megszaladt — nem a talpam

alatt, hanem a fejem fölött éreztem —, mintha egy húrral több lett volna a citerámon, úgyhogy ember legyen a talpán, aki ezt netán pengetni tudná. Igyekeztem messzire nézni, onnan, a simatetőről — de olyan bizonytalan volt ez, mintha csupán föl-állítottak volna valahová, a tudtomon kívül —, belelátni a fénylő boltozat lyukába, de annyira régen volt ez az egész (amíg nem kezdtem el gondolkozni rajta, föl sem igen tűnt), hogy semmiképpen sem lehetett volna odamásolni a jelen lapjára, mázolni ugyan lehetett volna valamit a helyére: ha erre kerül a sor, a kifejezetten élénk színek mellett döntök, de nem a magam kezével, könyörgöm!

Azután fölmásztam jó magasra, mintha utána szeretnék nézni valaminek a faliszekrényben, valami ruhadarabnak, ami talán visszájára fordítva lappanghat ott, megvigyázott állapotában — de ott sem volt semmi néven nevezhető vacak, hanem pusztán alig érezhető szélfúvás a homályból, vagy legföljebb ami erre emlékeztetett: ez volt az egész közül a legrégebb, amiben már igazán hinni sem lehetne — sőt, kellemetlen volna a számomra.

Azt ugyanis még annak idején elhatároztam, hogy többé nem fogok végigmenni a homokon, nem tudom ugyanis elviselni a homokot a cipőm talpa alatt, a súrlódásának érdességét, nem követem többé a dőrej hangját, elszakadok tőle, elfelé tartok, mindenképpen más irányba — hát most mi volt ez a más irány, az-e, amerre néztem, vagy az-e, amerre nem láttam, amerre a lovakat sejtettem hajnalonként, még egészen korán, amikor a harmat gyöngyterhe alatt megdőlt a fű. Akár valami gazda — gondoltam —, aki távol marad képzelt birtokáról, és ahol végeredményben semmi sem az elképzelt módra történik, fokozatosan szertefoszlik az illúzió, úgyhogy ezt megakadályozandó szakadt a nyakamba a beadvány ügye — a másé, megint csak a másé —, vagy inkább folyamodványé: ez volt hát a Szabó úr szűkre szabott és megvigyázott felöltőjének a bélésében, a belsejében vagy valami rejtett zsebében, és megint ezt kerestem, továbbítás céljából, illetve lényegtelen, milyen szándékkal, a továbbítás különben is megtörtént, az én közreműködésem nélkül, nekem csupán egyszerűen résen kellett lennem, eljárnom valahová, hivatalba vagy hasonló helyre, olyan látszatot keltve önmagam előtt is, mintha kifejezetten ott tevékenykednék, fizetést húznék, és egy s másba beleszólásom is volna, akárcsak más alkalmazottaknak, és ez képezné napi rendszeres munkámat.

Hanem erről szó sem volt, legalábbis én nem tudtam róla, pontosabban nem így tudtam, mert egészen mást forgattam a fejemben, a bíbor futószőnyeg — nos, ez volt az, aminek látványa valahányszor elsápasztott, míg fölfelé vagy lefelé kalimpálódtam a hosszán, mintha kirántották volna alólam. Valakivel perben állok — állapítottam meg —, hanem ki lehet az, akit én ily szívrepesve képviselek — hogy ne mondjam, szívszakadva? Mint futóbolondot ért engemet ez a megtiszteltetés, elszántan belém kapaszkodott.

Unalmas is lehetne egykoron! Csobogó kutak mellett járni el! Közélről szaglásznom langyos vizüket!

Amikor a városokban ezt vagy azt alapítottak (kályhacső- és lapátgyár), s ezzel párhuzamosan ezt vagy azt megszüntettek (kályhacső- és lapátgyár), mivel valami vagy valaki mindig csődbe jutott: a terv füstbe ment, avagy megfogant.

Ekkoriban marionettfigura voltam egy bábszínházban, tág zsinóron lógtam, nagy orrom volt és pirosposzsgás orcám, de nem tudnám megmondani, milyen célból és milyen fából faragtak. Íródott-e szöveg a részemre, vagy éppen az volt a szövegem, amit én magam rögtönöztem, üres óráimtól pihent ésszel.

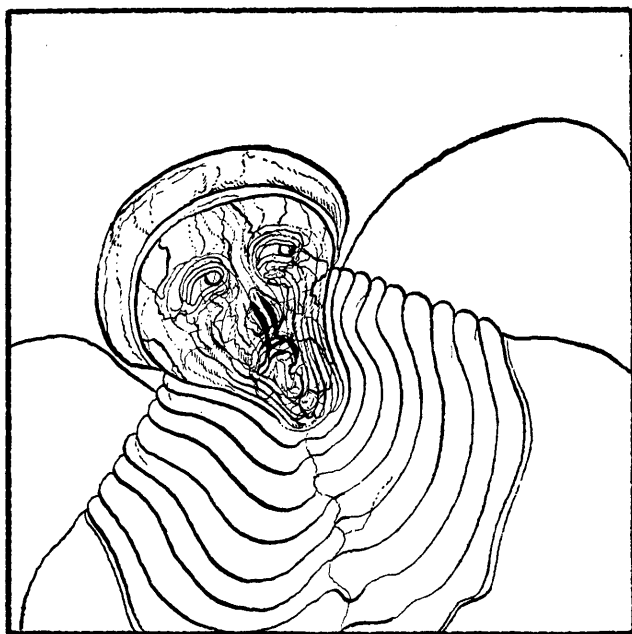
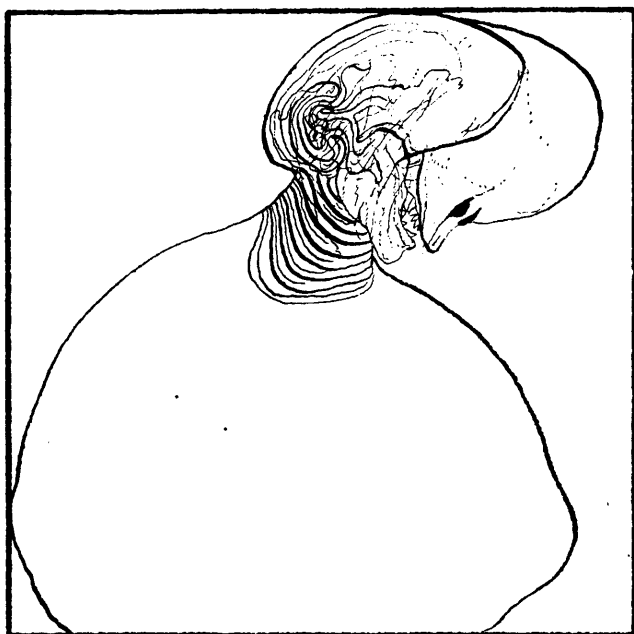
Amikor rám adták sujtásos dolmányomat, és megnézhettem magam a tükörben, tudtam nyomban, hogy magam is bábos szeretnék lenni, mint az, aki a hátam mögött gyönyörködik bennem a tükörben, és szintén pirosposzsgás arca van, és Valikának hívják, és erősen a keblére szorít, mint aki sokat vár tőlem, édes kicsi bábutól! Én pedig ugyanezt szerettem volna: amatőr tevékenységként üzni a szakmát, némi állami támogatással.

És mellé még festeni meg zenélni!

A többi kurva báb mennyire féltette tőlem egzisztenciáját, hogy nyiszogtak és nyavalyogtak pókhálótól belepve a zsinég végén! Viszonylagos szabadságom nyilvánvalóan szöveget ütött abba a fafejükbe, nem is beszélve a gondolataimról.

Én eljárógathattam a sakk-klubba, ahol rendkívüli szívélyességgel fogadtak. Soha életemben nem játszottam korábban, kivéve egyetlen esetet, amikor sakkfigura voltam a bábszínpadon, ott, valahol a szélen, a hátsó sorban, a sötét huszár. Álmosító dolog sötét huszárnak lenni, habár, emlékszem, nagy szócsata folyt közben:

— Adj, király, katonát! — meg hasonló kiáltások hallatszottak, zengett tőlük az egész terem.

— Nem adok!

— Ha nem adsz, a farkadra lépek! (A király egy szuvas és molyrágta fülvörös oroslán volt, különben jó lélek, lehetett vagy kétszáz éves, egészen átjárta a por, és naphosszat aludt.)

— Majd a farkadra lépek én neked! — bömbölte vissza az oroslán (vagy bőgte, mindegy). — Így ni! — És valóban a farkára is lépett egy másik állatnak, amelyből a rengeteg ugrabugrálás során kifolyt a fűrészpor, és üvegyapottal tömték tele a hasát, amúgy meg özvív előtti szörnyeteg volt, két akkora fejjel, mint a Valika két emlője, melyek között oly jót mutatott harmadikként az én fejem a tükörben, amikor kipróbálták. — Odaaraszolt csak, és a farkára lépett, bár ehhez el kellett hagynia a helyét a sakktáblán.

Ekként folyt a replika hosszan és unalmasan, úgyhogy én magam kénytelen voltam a színpadon kialakuló játszámra figyelni, amelynek mi voltunk a sötét és világos bábjai.

Ezt az egyetlen játszámát ismertem, ezt is próbáltam meg mindahányszor végigjátszani a sakk-klubban, de sohasem sikerült. Akármit is léptek, arra én mindig a darab soron levő lépésével válaszoltam, törődtem is azzal, hogy mi következik utána.

Fokozatosan rájöttek az együgyű fortélyaimra, bár néhányszor örömet szereztem a tagságnak azzal, hogy játszámát veszíték. Hogy ezek mi mindennek nem voltak képesek örülni!

Am miután fölfigyeltek arra, hogy a szöveggönyv utasításai értelmében a két szárnyon rettenetesen gyöngé vagyok, egyszerűen elveszítettem régi megbecsülésüket, attól kezdve nem kedveltek többé, habár még a bajnoknak is be akartak mutatni, pedig hogyan is szerethettek volna valakit, aki *amarról* játszik, bár nem tudom, hogyan értsük ezt, talán hogy a tulajdon hátam mögül, mintha másvalaki tologatná helyettem a bábokat.

Nem sok keresnivalóm akadt a továbbiakban a színháznál sem — pontosabban: a bábszínháznál —, a sok fajankó egyre csak hahotázott a hátam mögött a sötét raktárban, úgyhogy azt sem tudhattam pontosan, melyikük kacag rajtam, mire végül is a városi lőtérré szegődtem próbabábunak, mármint olyan bábunak, akire bizonyos távolságról élestölténnyel lövöldöznek.

— Erre nyugodtan lehet lőni, neki nem fáj — mondták, pedig a rossz találat mindenkinek egyaránt fáj, nekem legjobban az fáj, amikor egy lövés a tenyeremet roncsolta szét, pedig erről szó sem volt, mivel elsősorban a mellkasi lövések elviselésére

éreztem elhivatottságot, de aztán, ha fegyver akad a kezükbe, lépten-nyomon keresztülhúzzák az ember számításait.

Csonka kezemmel megfenyegettem az elkövetőt, emlegettem az ügyetlen istenét, ha közelebb lettem volna hozzá, holtbiztos, hogy belerúgok, de az csak úgy tett, mint aki jól végezte a dolgát, hümmögött meg ásítózott — illet még a bábszínházban sem láttam, két kockányira az öreg oroszántól.

— Ezekkel még úgyse lehet dűlőzni — merült föl bennem; miközben egy oszlophoz kötözve túrtem a lövések becsapódását, pedig eredetileg hősi pózról volt szó, magasba lendített kar, frissiben kitalált jelszavak, miegyéb, de úgy túlságosan is élethű lettem volna, akárcsak a saktábla túloldalán. — Mind egy lyukon ülnek ezek ugyanazon a klozeton...

Hogy ez megbántottság volt-e bennem vagy keserűség, már nem tudnám fölédzni, de alig vártam, hogy besötétedjen és megcsonkított kezemmel eloldozzam kötelékeimet, attól rettegvé közben, hogy már csak azok tartanak össze, és nélkülük darabokra fogok hullani, fejem elgurul...

Végül nem akadt semmi súlyosabb bajom sem, ami korlátozta volna a mozgásomat, igaz, a csontjaim kissé csikorogtak, meg lépésről lépésre megcsörrentek, az állkapcsom pedig fityegett, kilátszottak a fogaim, az egyik oldalon nyelvem pirosa is előtűnt, de én csak mentem a sötétségben, talán parkon vagy valami vad bozóton át, és tudtam, hogy hamarosan tisztásra vagy ösvényre érek, ahol esetleg mankót vagy botot törhetek magamnak.

Itt már világítás is volt, pucér villanykörtek sorakoztak a póznákon, mintha egyedül nekem világították volna ki az utat, és arra gondoltam, most már végre majd nyugtom lesz, ha a jövőben nem fitogtatom fölöslegesen a tudományomat.

Hanem ilyen az én szerencsém: egyszerre csak hallom, követ valaki, és egyre csak lépdél a nyomomban, bár nem sokkalta nagyobb nálamnál, valami földből kiálló kis farkaró lehet, pincér vagy ilyesmi, legföljebb nyugalmazott pincér.

Amikor utolért, csak végigmért, és megkérdezte tőlem:

— Hová veretsz, öcsike?

— Le vagy tojva — mondtam neki.

— Ne félj tőlem, és szeretlek... Téged is jól elintéztek.

Ebből a szeretetéből megértettem, hogy csak félnótás lehet, olyasvalaki, akivel csak sötétben találkozik az ember.

— El bizony.

— Falhoz vertek?

— Eddig még nem. Csak puskából lövöldöztek rám, élessel — mondtam, és a csonka kezemmel tartottam az eltört állkapcsomat a helyes artikuláció végett.

— Rá se ránts, gyere utánam, öcsike — és elébem kanyarodott, hogy könnyebb legyen követnem.

Nohát, a szagja, az iszonyatos volt. Megkértem volna, hogy vegyen a hátára vagy a karjába, ha nincs az az elképesztő szagja — oly nehezemre esett a járás. Ám ahogy elébem került, mintha nyakon fosott volna.

— Vén бүдös — mondtam is neki.

— Oda se neki, öcsike — nyugtatott meg —, faragok neked másik kezet meg másik pofát. És azután nekivágunk a világnak!

— Hová megyünk? — kérdeztem tőle, hiszen némileg érdekelt voltam az ügyben, mert nem akartam a „kályhacső- és lapátgyárba” kerülni, egy nagy pocsolás utcába.

— Hová a fenébe mennénk? Ha már egyetlen eresztéked sem csikorog, elmegyünk pénzt keresni.

— Milyen pénzt? Nekem nem kell a pénz. Én bábos szeretnék lenni, és akkor majd kapok némi állami támogatást.

— Képzeldsz te, öcsike. Én füttyölök, te meg táncolsz szépen, és akkor kapunk dollárt.

— Milyen dollárt?

— Amerikai dollárt! — bizonygatta a бүдös.

Ezt jó volt hallanom az ösvényem. Dollárt! Amerikai dollárt! Még hogy az ilyen nyomorúságot is, mint én, dollárra méltatják!

— 3,50 a legkisebb órabér, az ám, öcsike! — folytatta tovább a бүдös. — Hol kapsz te itt 3,50-et?

— Sehol — mondtam. — Sehol. Nekem nem jár fizetés. Én egy kibelezett bábu vagyok.

— Majd visszarakom én a beledet.

— Nekem? — kiáltottam. — Soha! — és lefeküdtem a félhomályos úton.

Hanem csak lehajolt, elkapott a nagy orromnál fogva, és vonszolni kezdett maga után. A kabát pedig — bizony —, ami rajta volt, a Szabó úr kabátja volt. Annak volt az a kíméletlen szagja, esküszöm.

Most, hogy az orromat befogta, némileg előnyösebb volt a helyzetem — úgyhogy ide fölkapaszzkodva (széken állok) megint csak befogom az orromat, hátha valami ismerős surrogás környé-

kez meg a levegőben — de nem, nem történik semmi sem, ami valamire is emlékeztetne a múltamból: csupa jövő idő minden pillanat, úgyhogy fejemet a hideg fára hajtom, hátha ebből származna valami, ebben rejlene netán az eredete, hónap vagy akárminek, a színe miatt gondolom, de ha egyszer hiába gondolom.

Azért az igaz, hogy mentünk a hóban, friss hó esett, egész éjszaka havazott, csak déltájban állt el, akkor meg hirtelen kisütött a nap, de oly alacsonyan járt, mintha a ló hasa alatt sütné át rám, én a бүdös előtt jártam, velem törette magának az utat, mentünk a városi utcán, habár ez már nem ugyanaz a város volt, és egészen rendben voltam, láttam a lóbálózó kezemet, új kezem volt, annyi biztos, ő pedig kurjongatott mögöttem, hogy a verebek is fölriadtak a száraz leveleiket rezgető platánokról.

— Öcsike! Öcsike! Most már nem sok van hátra! Kibírod-e még a jövő hétig, öcsike?

— Kibírom, kibírom — mormoltam, már nem is neki, hanem magamnak.

— Akkor már nem leszünk itt, öcsike!

Nem tudom, mit képzelt magáról a szerencsétlenje, hogy hol leszünk.

— A Krétyi néni írta, hogy nem leszünk itt... Megmutassam a levelet, öcsike?

Jólesett megállnom abban a nyakig érő hóban, amelynek kérége már kezdte levakarni a festéket fa tagjaimról, lábam szára egészen kiszájkásodott. Átvettem tőle az összehajtogatott levelet, s ahogy ránéztem, láttam, az ő orra már az enyémnél is vörösebb. — Meghalsz — gondoltam —, elvisz az ördög, a fene beléd!

Hogy a levelet nyugodtan végigolvashassam, betértünk egy állomás környéki csapszékbe, amely a fiákerosok jelenléte folytán tele volt lószaggal, a padló meg a klumpájukból kihulló szalmatörökkel, de ez engem nem zavart. A бүdös cimborát talált magának, aki azon nyomban elkapta az orromat, hogy ekként imitálja a kézfogást. Rázogatta egy darabig a fejemet, markának édességét meg köpésszagát még mindig az orromban érzem — én pedig jó pofát vágtam a dologhoz, a többi koszlott kocsis meg hahotázott, akár a záporosó.

— Oda se neki! — kiáltotta a félnótás farkaró —, barátok közt vagyunk, öcsike, igaz-e?

Lehetséges, hogy ő a barátaik között volt, ha a nagy lével elfogyasztott pálinkák számát tekintjük, de én végeredményben

mégiscsak érzékeny és fázékony voltam, és különben is a levelet szerettem volna végigolvasni; hanem lehetett is volna ezektől másra figyelni! Eléggé naiv fickónak látszottam közöttük, nővendékek, és mintha kifejezetten elegem is lett volna belőlük!

Ittak csak, habár ezalatt némelyikük kilépett a csapszék elé, hogy visszatérítse a lovak hátára a lehullott subát, miközben azok továbbra is szundikáltak, úgyhogy már kezdtem a helyemet keresni az árnyékukban, ahová levaakolhatnék. Különben is odakinn hirtelen borulat támadt, egészen ellepte az asztal lapját, még a levél betűit is beszítálta, akár valami finom por, egyre csak sötétedett, idebenn pedig nem gyújtottak világosságot.

Végül is sötétben maradtunk a kocsisokkal, egyre inkább sötétben, odakinn sötétben voltak a lovak is, most lett volna itt az idő, hogy elcsapjam őket, fagyos köteleket bogozzak és szíjvégeket kapcsoljak, majd nagy hujjogással a csánkjukba rúgjak — abban a vaksötétségben úgysem találtak volna rám újdonsült barátaink, a megzavarodott és fel-alá futkosó kocsisok.

A téli árnyék mintha ott feledte volna magát, vagy csupán ezt az oldalát mutatta meg a korai tél — mintha elszéledt volna körülöm a nép, mindössze az ablak üvegén maradt utánuk nemrég leheletük egy-egy alácsordogáló csöppje —, nem én élek itt, gondoltam, e mögött a kilátás mögött, engem talán ide képzelnek, mintha elvesztem volna, és utólag békességért fohászknának a számomra.

Mogyoró vagy birsalma cserjéje az ablak előtt, mögötte sekély árok, a fenekén vízzel, amely tele van félholt fűszálakkal — itt valahol lehet a jég határa, de csupán karmolássza a víz fodros tükrét és a nyálkássá ázott avart; túl rajta pedig a sár, végtelemül, az isten sem kívánhat magának külön kemény sarat: ezen nincs futás, nyargalás lóhalálában, hogy a légellenállástól libegni kezdjen a varjúszárny bajusz. Inkább dicsfényt érzek a fejem körül, az kuszálja meg fűrtjeimet, bizonyára a háttérből világító fényforrás, amely sugárzásának útját állom, árnyékot vetek vagy árnyékként fekszem benne, mint aki itt keresi az igazságot, valami alvado fényben, elveszítve a szilárd talajt.

De most mintha nem is lenne semmi más sem fontos, hanem csak a vacsorám! Megkapom-e a vacsorámat vajon? Hozzák-e fehér tányérom, kendővel letakarva, amit ha három ujjal megragadok a tetején és lekapom róla, nem borzadok-e össze a látványtól?

Idős asszony a felszolgálóm, két fölső metszőfoga az alsó ajkát harapja, úgyhogy önkéntelenül is elnevetem magamat: hol lehetnek az én metszőfogaim, hol lehet az az idő, amikor még gúnyolódhattam és utánozhattam volna a háta mögött? Mintha teljesen szétverték volna a pofámat, beletalpaltak volna a képembe, a maradék csonkokat pedig magam ráncigáltam ki az ínyemből, nos, a fogaim, azok odavannak, érzem is a nyelvemmel, meg a hideget is, amit a számon lélegzek be. De azután mégis megnyugszom, a megkopott nyelvű késért nyúlok, mintha komoly tetterre szánnám el magamat, és úgy nézem, hogy közel legyek a tányérhoz, ha netán mozdulna valami a fehér szalvéta alatt.

Úgysem igen kedvelem a főtt húst — ezzel rukkoltam ki vacsora közben, tormától elfacsarodott szívvel. — Nemigen kedvelek én semmit — fejtegettem.

Ezt követően szétcsaptam a baromficsont között, hogy szinte kotkodálva iramodtak lefelé az asztal lapjáról, még tán a tojásuk héját is ott feledték.

— Nocsak — nyújtottam a kezemet a helyiség sarka felé, miután ujjaimat oda-vissza megtöröltem sujtásos dolmányom elejében —, nemigen szívelhet engem ez a jószág — jegyeztem meg —; hanem most kérném szépen a poggyászatot.

Az öreg felszolgáló asszony csoszogva hozta elő az összetákolat batyumat; nemigen volt abban semmi, csupán a régi kezem könyöke nyomta ki az oldalát, amire pedig már nem volt szükségem: nyomban úgy is határoztam, hogy odacsempésem a baromficsont közé, s hát majd csak kezdenek vele valamit — eltüzelik, vagy legföljebb cégérnek használják ezentúl, iránymutatónak.

Utána elővettem a térképemet, és kitergettem magam előtt, hogy pontosan láthassam, hol is vagyok én most a világban, miként sétáltam bele a tulajdon csapdámba, ebbe a magányos vacsorába, amiből már nem lehetett visszabújni.

— Jozafát völgye — olvasom le fönnhangon a térképről, karomat magam előtt nyugtatva az asztalon, akár valami csapatok nélkül maradt tábornok.

— Ez az ábra nem ide illő — állapítom meg, és újabb lapot teríték magam elé, amelynek már nem vonalkázás mutatja a domborzatát, hanem kifakult színek örvénye, valami kékes árnyalatú szürkeség; az égboltra vetett pillantásában elmerülő is ezt láthatja, vagyis a semmit, a tengermélyet, a tulajdon megalapozatlanságát, szemben a mértékét veszítettel, ami nemcsak

hogy nem ő maga, hanem nem is az ő gondolata, az ember fejéből ilyesmi nem eredhet, ennyire behatárolhatatlan és visszataszító. Kénytelen vagyok rövidlátó szemmel jóval közelébb hajolni a papírhoz, hogy már szinte a merített anyagának szálai is előtűnnek, hogy ábrát vagy jelet leljek, körmömmel kaparászva a gyűrődéseket vagy éppen a sebtében odavetett útvonalakat?

Mellé ez a gyöngye világítás is, amelyben a kezem rendkívül öregnek tűnik, szinte aszottnak, idegennek, pontosabban hozzám egyáltalán nem tartozónak: ki tudja, hol matatott, mikben vágkált ez az idegen kezem, és most egyszeriben nekem kellene számot adnom a ténykedéséről — kis, gonosz, ügyetlen kezem, aligha alkalmas bármire is ezen a világon!

Pontosabban, maradjunk az adott pillanatnál, amely akár a tompa, életlen tapintás, még a megfelelő körvonalakat sem ismeri föl, zsibbadás, amely előmlik a levegőben, árad az asztal lábából, melyből a szű bele-belekap a csontjaimba, valami tuberkulotikus lépremenés ez talán, lágyulás játszódik le bennem, habár lábujjamat még kifejezetten képes vagyok mozgatni, pedig arról meg a hideg szüremlik, hiába tépdési alakomat a hátam mögül kályha üvegszeme, hogy árnyékom máris csupa rongy, mégiscsak ez a sötétedés meg a fagyosság dominál, meg fölmerül bennem a kérdés is, hogy miféle korban létezek, és hiába fordulok meg a székemen, hogy a nyálás fogú öregasszonyt kérdezzem — hát milyen korban élnek; a legjobb volna, ha magam becsül-ném fel, hogy efelől ne legyen kétségem.

És most kivágódik az ajtó, most rám engedik a kutyákat, tódulnak befelé a hidegre a még hidegebből, a fülüket lesunyva nyüszítenek, miközben szemük meg-megcsillan, és ropogtatják a csontokat, én pedig két rövid lábamat ültömben előrenyújtom, hogy bele ne marjanak, ne kényszerüljek kutyaharapásokkal bajlódni, vagy mernének is ezek! — ezt kell tapasztalnom, amikor az egyiket fültövön rúgom: úgy látszik, mégsem volt érdemes túlságosan közelre merészkednie hozzám, csupán a magatartásom tűnhet olyannak, mint aki netán fél, örökösen fél és tart valamitől, hát hagyja magát le-fel vonszolni és utaztatni.

Örökösen csak ez a rúgkapálás a világban, de megfordul a fejemben, hogy az idő múltával esetleg mégiscsak fejlődésképesnek bizonyulhatnék, ha most elporzanak innen a kutyák, elő is fogom szólítani az öregasszonyt, hogy ezt mindenképpen tudassam vele, mert másnak nem hozhatom a tudomására, és ha nem

mondom ki, még elsikkad e fölismerés valahol az ostoba és mellékes gondolataim között, amilyenek csak ilyen helyen juthatnak eszébe az embernek.

Különben meg vőlegénynek lenni, az volna a csakugyan nekem való dolog, ha már a világban mindenki kereket oldott mellőlem, talán a lovak miatt, vagy mit tudom én, mi miatt, hogy féltették tőlem a lovakat, pedig a lovak sohasem félték tőlem, úgyhogy most csupán távolról gondolhatok rájuk, ahogyan énram gondolhatna a menyasszonyom, ha netán volna, és akkor én is órá gondolnék, talán tíz vagy húsz szomorú év távlatából, bánkódva közben, hogy mióta nem láttam Valika-szemét, Valika-keblét, de mindezt a tisztesség betartásával tenném, elsősorban bizonytalan korom miatt, amely ugyan nem illik hozzám, és magam se vagyok arra alkalmas, hogy egyszerűen tudomásul vegyem és elviseljem, nem mint Szabó úr kabátját, amely különben sem mondható a természetre szabottnak, inkább csak a szagját, a megviggzott szagját, amely akárhol ismét fölbukkanhat, és akkor majd bizonyára történik velem valami.

Most elkezdek figyelni a hátam mögé, a fölszolgáló asszony csoszogására, hogy ugyan mibe sántikálhat a két kiálló és nyálás, harapós fogával, vagy netán hajlandónak mutatkozna meghallgatni felismerésemet, amelyet mindenképpen szóvá kell tennem valaki előtt. Am csupán egy váratlan és harsány káromlás csap fel mögöttem, aminek parlagságától egyszerűben megdermedek.

— Du, kleine Dreck! — visítja ez a csoszogó vénasszony, olyan hangon, hogy már-már azt fontolgom, lebújok az asztal alá, és előkerítem a lekapcsolt, sérült kezemet, hogy védekezés-képpen vagy a magam megnyugtatóására a fejéhez vágjam, no, nem, feléje hajítsam, mint tipikusan gyáva és meghunyászkodó figura.

Hanem a kutyák marakvó társasága mégiscsak riaszthat, mert nem szállok alá közékük, tapogatózni a kicsorgott nyálukban, szembefordulni és megvívni velük olyasvalamiért (a szétlőtt kezemért), aminek a szagja semmiféle ingert sem kelt a hideg orrukban, bár nekem égető szükségem lenne rá, a régi, balog káromra, hogy lesújtsak vele, legalább képzeletben, akár valami tőről metszett, boldogtalan vőlegény, ha már ez az elképzelésem önmagammal kapcsolatban; ehelyett vagy annyi bátorságot veszek magamnak, hogy a vállam fölött egy pillantást vessék a hátam mögé — habár minden akadály nélkül körbe-körbe is

forgathatnám a fejemet —, tehát pusztán egy futó pillantást vetek a bejárat felé, ahol ekkorra fojtott és rejtélyes mozzanatok bontakozik ki, meggyőző dulakodása valaminek, önmagával, vagy két akarat szegül szembe egymással — hát igen, a pisllákoló fényben, amely részben kintről szüremlik, részint meg a kályha szeméből, a felszolgáló asszony egy természetes madárral (amelyet utóbb egy ízben a vállamon szerettem volna tudni), de nem, inkább apró termetű kakkassal, szivárványló farktollú harci kakkassal vetélkedik, amely olykor embermagasságnyra lendül föl a levegőbe, és a szárnyával keményen csapol minden útjába kerülőt, még a sarkantyújával is fenyegetőzik, mint valami kis bajnok, és számon kérő rohama meg-megújulnak, a nyaka körül meg csak lobog az a szivárvány. Bizonyára a tyúkjait követelte, amelyeknek húsából nekem is felszolgáltak, elmagányosodottnak érezhette magát ez a vőlegény is, akárcsak én, aki ültem itt lapítva, akár a lapostetű, még csak nem is sóhajtoztam és nem is visongattam, mint akit lidérc nyomorgat, és tisztában van a tulajdon végétével.

Ezeknek aztán nem beszélhettem arról, hogy milyen érzés ragadott az imént magával, és hogyan képzelem el távozásomat innen, miféle kipettyezett ködökben, amit más idő lehel ránk, megdermesztve szempillánkat, valamennyiünket lóvá téve, vagy legfőbb ebcsonttá, amely beforr, ha egyszer eltörött. Talán csak vastag falú, füles poharam oldalán ült ilyen köd, amelyből hányan, de hányan ihattak előttem, bizonyára valami bujdosó pohár volt, nem a gömbölyű talpa, hanem a természete szerint, most pedig én nyúláltam utána kis kezemmel, hogy annyi csontváz után magam is marokra kapjam a fülét, de nem azért, hogy igyak, hanem, hogy az egész, ami benne van, a háborgó kakkasra lötyintsem, hátha az lehútené a kipirultan csapkodó, szinte külön életet élő fűrészes taréját.

Hanem hitványka vőlegény lehetek én — merült föl bennem —, ha kapható vagyok a más áldozattal való marakodásra, ahelyett, hogy segédkeznék neki a ház feldúlásában és a lakói szétkergetésében, nagyot dobantva a padlón, mintha a mestergerenda szakadt volna le az asztalra, széjjellapítva a gőzölgő leveses tálát, ily módon háborítva meg nyugalmukat — ez az ötlet egyszerre megrendített, meg is emelkedtem tőle szélkemen, erősen kihúztam magamat, és úgy meredtem az ablakra, mint aki odakintről vár segítséget.

De ha egyszer odakinn minden ólomból volt öntve, nehéz volt meg nyomasztó, ahhoz legalábbis a mindenség ágáról kellett volna letörnie, hogy mozdulhasson, bizonyára csupán az a dőrej tudta volna csak földülni, amelytől én elszakadóban vagy kitérőben voltam előle, pusztá meghátrálás és meghunyászkodás volt ugyanis az életem, talán valóban is egy fabáb életét éltem, vagy egy világgá szalasztott fabábot viseltem magamon, a lelkemen a Szabó úr kabátja helyett.

Miután ez a gondolat nagyon is az identitásomba vágott, tiltakozásképpen váratlanul fölördítottam, ismeretlen és új hangomon, amelyet előtte sohasem hallottam a fejemben visszahangzani:

— Dollár! Kurva állatok, hol van a dollárosom?

A kakaska e hangra roppantul meghökkent, szempillantás alatt abbahagyta átkozott tevékenységét, amivel alaposan kihozott a sodromból, és szinte felém fordult, hogy lássa, miként turkálók a papírjaim között, kakasszemével figyelte elkoszolódott lapjaimat.

Most megint csak előkerült valaki, kérdőre vonni, de nem hozta magával azt a szagot, ami a Szabó úr kabátjára emlékeztetett volna, semmi szagot sem hozott magával, talán kevés moslékét, ami valahol a nadrágja szárára fröccsent, vagy mosogatóléet egy tágas konyhából, amelyhez azonban semmi közöm sem volt, azonkívül, hogy egyből ráismertem örökre megfeneklett bűzére.

Nagy, eget verő kodálás közepette így vesztettem el a papírjaimat, végre megfogyatkoztam, akár az újhold, és valódi szalmán lett a szállásom, mint akinek nyelvét kiöltve nem kell többé tollat forgatnia. Azt forgatom inkább a fejemben, miért nem megyek én oda, ahol megszülettem.

Beheveredni nyáridőben egy alkácos árnyékos közepébe, mi, öcsike?

Hanem ültem én már különb lebujoiban is, butikákban meg bodegákban, régebben is hánytorgattak már góliátnyi hülyeségek, az egyik tuskószerű zápfogamat már valaki díszként vagy fityegőként viselte az óraláncán, itt aligha lett volna ebben a pillanatban több mondanivalóm, örülhettem, hogy a kakas nem kapta ki csőrével a fejemből a szememet, mint valami elszürkült porcelángolyót — ép testtel megúsztam, a lélek meg már majd csak ellapang bennem valahol, akár a tengerek lötyögő dagálya: talán a fejemben is árapály működik, a holdvilágképem állásától függően.

És elkezdtem kíméletlen keménységgel gondolni egy leendő otthonomra, igyekeztem földézni a jövőt, ami az én esetemben valószínűleg már elmúlt, s kénytelen voltam azon töprengeni, hogy vajon mi következhet vagy következik is utána, miféle balfogás, hol fogok én megint a hidegben maradni, akkor immáron valós vőlegény, rettenetes pályámon, amely kifejezetten lefelé tart.

(Folytatjuk)

Frank Auerbach (Nagy-Britannia), 1977